

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 28

15

IULIE

1923

În acest număr: *La groapa lui Șaguna* de Octavian Goga; *Isvorul*, poezie de Teodor Murășanu; *Pe la toate porțile* de Alexandru Hodoș; *Măsuri anticulturale* de Oct. Prie; *Noaptea roșie* de Vasile Savel; *Scrisoare din Budapesta: Ungaria și străinătatea* de M. Ruicăreanu; *Viața literară: Cărțile noi* de S. P.; *Cronica politică: Imprumutul dlui Vintilă Brătianu* de Ion Balint; *Gazeta rimată: Elegie din amor* de Horațiu Gongolea; *Insemnări: Un caz revoltător, Tăcere, Sărmana Ida, Dela Mediaș la Frankfurt, Competență, Bibliografie.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 5 Lei

Țara Noastră

La groapa lui Șaguna

Mormintele sunt pe seama morților lăcașuri de odihnă, pe seama viilor urne evocatoare.

Posteritatea se oprește în pragul lor ca să smulgă tainele vieții ce-a fost, să descifreze impulsul unei energii sau să culegă un învățământ pentru ziua de mâine. Deasupra fiecărei cruci din țințirim planează o poveste din trecut, care luminează în veșnicie. Sunt cruci de povești umile ca para gălbuie a unui opaiț în amurg, sunt crucile mulțimii anonime revenite la sânul țărâinii primitoare. Sunt cruci însă al căror înțeles strălucește departe ca un stâlp de foc călător în noapte; sunt crucile risipitorilor de suflet ce-au ocrotit o idee și-au lăsat-o moștenire spre binele altora. A te apropia de ele înseamnă a face să reînvie subț ochii tăi, unele din forțele creatoare care-au dus societatea în eterna ei primenire mai înainte cu un pas.

Pentru noi toți mauzoleul metropolitului Șaguna este un asemenea prilej de împropătare a amintirii unei rare energii rodnice cheltuite pe deantregul în slujba neamului. Este poate cel mai evocator mormânt al românismului din Ardeal de-o sută de ani încoace, fiindcă sub lespedeza lui doarme omul care-a realizat cele mai mari binefaceri pe seama acestui colț de pământ. De-aceea astăzi, la cincizeci de ani de când s'a închis în criptă marele arhieru, întregă conștiința națională într'un avânt de pioasă reculegere călătorește sub brazii dela Rășinari, dându-și seama că dela groapa lui Șaguna, ca de pe-o culme de înaltă retrospectivă istorică vedem desfășurându-se unul din cele mai luminoase capitale din însăși existența noastră.

Veacul al nouăsprezecelea, perioada de procreație a României moderne, a scos pe arenă o admirabilă pleiadă de personalități. Principiul național, aruncat în laboratorul istoriei universale de marea revoluție franceză a inaugurat epoca de redeșteptare și la noi ca și în alte părți. Ca după un îndelung somn letargic în care s'a acumulat o sevă milenară puterile latente au izbucnit pe amândouă laturile Car-

paților și poporul nostru revenit la viață a fost zguduit din toropeala lui cu-o egală intensitate sub toate stăpânirile politice de atunci. Un fluid misterios i-a comunicat parcă în tot organismul lui și l-a adus în mișcare. Lozincele vremii au găsit deodată răsunset în oropsitele principate dunărene și în Ardealul chinuit de apăsarea iobăgiei. Un suflu romantic, o grabă febrilă de viață, un val impetuos de porniri generoase a luat conștiința obștească în stăpânire ca totdeauna în ajunul marilor primeniri. Dincoace și dincolo de munți setea de lumină și de dreptate a început să agite într'un fel neobișnuit rândurile mulțimii și ca prin minune din adormirea unui mediu primitiv-patriarhal a crescut dintr'odată o generație de intelectuali frământați de problemele neamului, militanți, îndrăsneți și gata de ultimul sacrificiu pentru isbânda visului lor. E generația ideologilor dela patruzeci și opt, cum s'a obișnuit să-i numească posteritatea, cei cari în Muntenia și Moldova au făurit unirea și războiul de independență paralel cu mănunchiul care a îndrumat destinele neamului aici în Ardeal după prăbușirea feudalității.

Românii de sub Habsburgi s'au găsit în fața evenimentelor epocale dela jumătatea veacului trecut orfani de-o clasă conducătoare. Un popor de țărani clăcași călăuzit de preoții lui era Ardealul nostru dela patruzeci și opt. Școlile dela Blaj singure luminau pe-acest fond de tristă părăsire, ca o candelă în întunec. De-aceea a trebuit o răscolire a tuturor instințelor de viață ca menirea noastră istorică să poată fi îndeplinită. Incordarea supremă s'a făcut și-o vastă eflorescență de oameni a răsărit pentru toate trebuințele. În mersul revoluției preoțimea a unit crucea cu spada, s'au ivit clerici în fruntea legiunilor de lănceri, tineri advocați au devenit comandanți de armată, în vreme ce profesori de teologie s'au improvizat în codificatorii doctrinei noastre politice. Totul s'a pus în mișcare, toate rezervele s'au înșiruit pe câmpul de bătaie în marele examen al neamului. Această revărsare de energii însă trebuia ordonată, ținută în frâu și valorizată cu un obiectiv politic bine determinat. Se cerea deci o operă de chibzuită cerebralitate, se cerea spiritul creator și intuiția de geniu care stăpânește vârtoarea turbure, se cerea omul excepțional.

Rolul acesta l'a avut Andrei Șaguna, descendent al Pindului, trimis de soartă ca un ajutor venit de sus în tabăra Ardelenilor.

Tânărul vicar din preziua învălmășelii generale s'a așezat dela început în această largă perspectivă istorică, a ajuns repede un centru al mișcării și mâna lui viguroasă a prins cu putere toate ițele. Înțelegând din primele momente că milioanele de țărani români sunt predestinați unei conduceri teocratice, el a făcut din cărja lui vlădicească un sceptru de îndrumare politică. Deosebitele sale însușiri îl împuneau în fruntea trebilor. Minte de-o comprehensiune cu totul particulară pentru toate situațiile politice, om de tact și fin diplomat, spirit cizelat de cultură și perfect echilibrat, pregătit deopotrivă pentru speculațiunile abstracte ca și pentru acțiunile pozitive, urmașul de scaun al blagocestivului Vasile Moga, aducea cu sine și-un element psihologic nou, linia de avânt și îndrăzneală, temperamentul de revoluționar

și conspirator, o reminiscență atavică, cine știe, din sufletul agitat al Macedoniei.

Inzestrat cu-o personalitate multiplă și bogată Șaguna a devenit astfel dirigitorul destinelor noastre politice în Ardeal.

Dela memorabila adunare de pe Câmpul Libertății la Blaj, unde figura lui venerabilă asemănătoare imaginii lui Andrei Hoffer eroul tirolez din pânzele celebre ale lui Defregger domina miile de țărani și până în clipa din urmă a acestei frumoase bărbății, cel mai demn principe al bisericii noastre a fost pe planul întâi al tuturor acțiunilor constructive la noi. În acest cadru de ansamblu al sbuciumului unui popor trebuie apreciată munca lui Șaguna. Ardealul românesc, chemat la o viață politică prin străduințele arhipăstorului agreat la curțile din Viena și Petersburg, se înfățișa ca un spațiu întins și gol, pe care totul trebuie clădit. Neobositul constructor a luat asupra sa covârșitoarea sarcină de-a crea instituțiile trebuincioase pe seama milioanei care-au. tângit în umbră, cheltuindu-și puterile într-o continuă și laborioasă trudă făcând „tuturor toate,“ după zisa Scripturii.

Grija de căpetenie a clericului mândru de tagma lui a fost ridicarea bisericii ortodoxe din prăbușirea și umilița ei și reînvierea vechei mitropolii cutropite de vitregia vremilor. Când această țintă extrem de dificilă a putut fi atinsă, înfrângându-se prin influența și stăruințele lor conduita tradițională a burgului vienez, noul metropolit și-a putut pune în lucrare ideile lui de organizator. În constituția ce-a dat bisericii sale, i se învederează întreg spiritul de prevedere politică unit cu cea mai subtilă înțelegere a problemelor morale. *Statutul organic* al lui Șaguna, opera lui personală, rămâne pentru toate vremile la noi o „magna charta“ a organizării bisericești. Principiul național și concepția democratică sunt la baza magistralei alcătuirii care îmbină în cel mai fericit chip spiritul apostolic al preceptelor creștinești cu exigențele avansate ale vieții moderne. Pusă la adăpost de amestecul inoportun al statului, ostil sau prea laicizat pe temeiul unei complete autonomii și înfrățită cu complexul trebuințelor unui popor prin participarea preponderantă a mirenilor la toate organele ei de administrație, guvernându-se prin votul obștesc și prin sistemul electiv, biserica orînduită de Șaguna a devenit cea mai puternică cetate de afirmare și apărare națională, lăsând viitorului mai norocos indicațiile precise pentru organizarea integrală a bisericii noastre.

Prin activitatea lui pe tărâm bisericesc metropolitul Andrei a depășit granițele eparhiei sale și-a menținut contactul permanent cu românismul de pretutindeni.

Dar alături de această prodigioasă frământare la adăpostul Crucii, sufletul lui înregistra toate nevoile curente și din scaunul arhieresc pe care prestanța și prestigiul lui personal îl transformaseră într'un pedestal de mare senior, bătrânul cu chip de vultur coboră des, fie că-l chema arena publică cotidiană, unde un sfert de veac a fost supremul paznic, fie-că probleme culturale sau economice îl preocupau pentru întărirea neamului.

Când a fost în preajma apusului deodată cu stingerea lui o furtună

vrăjmașe își pregătea deslănțuirea asupra ogoarelor unde s'a risipit sămânța lui Șaguna. Era de imperialism unguresc și-a scos la iveală atopoternicia, lăsând să cadă pe bietul Ardeal, după o perioadă de destindere, urgia anilor răi din Biblie. Moșneagul dârz a înțeles toată amărăciunea vremilor schimbate și-a murmurat trist în barba de patriarh: „*Flere possum, sed juvare non!*” Infrânt în cale, ca un stejar despicat de fulger la margine de drum, a privit împrejur să-și găsească un colț, pentru repaosul de veci. Și-atunci, în acele clipe rezumative ale unei vieți, căutând un simbol să-i întrupeze tot rostul pe lume, drumetul dela Pind care urcase toată scara măririlor, el, prietenul arhiducilor dela Viena și oaspele splendorilor imperiale, și-a ales lăcaș de odihnă într'un sat de țărani la poală de codru verde, la Rășinari, în coasta graniței ce trebuia să cadă, într'o atmosferă rustică de românism pur, în mijlocul crucilor de lemn ale acestor ciobani dela munte care semnificau mai limpede trăinicia rasei și pecetea de eternitate a năzuințelor noastre.

Figura lui Șaguna s'a introdus în mod definitiv în conștiința populară și cultul marelui Andrei înstăpânit în toate cătunele Ardealului își întinde rețeaua strălucitoare asupra întregului pământ românesc.

Astăzi, la jumătate de veac, când sufletul României întregite în frunte cu Regele ei se apleacă în fața acestui mormânt plin de înțeles, umbra neuitatului părinte al neamului desface deasupra capetelor noastre, trezind în inima tuturor a un sentiment de binefăcătoare armonie, pentru a desprinde mai bine ritmul unei vieți și-a ne pătrunde de povețele ei.

Academia Română, prin rostul meu, tulburat de duioase amintiri și copleșit de măreția clipei, își trimite prinosul de închinare.

OCTAVIAN GOGA

JZVOPUL

*A fost într'un amurg de toamnă jilavă,
Ori poate 'ntr'o senină zi de primăvară
Sălbatecă, neastâmpărată și fugară. .*

*A fost, ori n'a fost niciodată. . . Dar
Căsuțele cu răsul lor de var,
Biserica'negrită și cu turla schilavă,
Copiii cu cămășile lor lungi și albe,
În sufletu-mi, cu străluciri de salbe,
Tot vin . . . și ca un jăcător de rele
Nu pot să mă mai apăr azi de ele.*

*A fost într'un amurg de toamnă jilavă,
Ori poate'ntr'o senină zi de primăvară
Sălbatecă și veselă, ca tot ce-i tânăr . . .
Urât de praf, de ziduri și de carte
Umblam prin sat, ori stam gândind departe
Pe prispa casei noastre dela țară . . .
Nu știu, nu știu, nu-mi mai aduc aminte
Nici cum a fost, nici cum s'a petrecut !*

*Atât știu doar, că uneori pierdut
Umblam pe câmpul gras de sănătate.
Și știu că uneori în sat la noi .
Era atâta răs și voe bună —
Dar eu cu vântul și cu umbrele 'mpreună
Umblam cântând prin lanuri de trifoi
Și printre holde mari de grâu și de secară. . .*

*Și iar mai știu că'n zile dulci de Maiu.
Din prispa casei noastre dela țară,*

Eu deslușiam pe câmp un sfânt alaiu
De popi, de oști, de strigăt de fanjară,
De fumuri de codelniți, de biserici,
De 'nchipuiri, de flori, de cânt de clerici,
De chiote, de nuntă și de soare
Intr'o neprihănită zi de sărbătoare...

C'an fața unei necuprinse arătări
De plâsmuiri, de basme și minuni
Genunchii mei se prăbușiau în dungi
In iarba caldă de svâcniri și sărutări
Și cu urechea pe pământul înflorit,
Cu fața printre spicele de orz cu gene lungi,
Eu mă'chinam și ascultam înmărmurit :

Și vuetul pământului
Și baterile vântului
Și freamătul pădurilor
Și sgomotul securilor
Și doinele plugarilor
Și strigătul drumarilor
Și cântecul fecioarelor
Și murmurul izvoarelor...!

Și iar, par'că mai știu, cum altedăți,
In vremea pururi pulbere fugară,
La geamul casei noastre dela țară
Cu mii de maci și crini cânta grădina
A fericire și a sănătate
Și mă chema să-mi flutur păru'n vânt
Și să-i sărut de mii de ori lumina —
Când pe sub poale de păduri și pe sub coaste,
Cu svon de scuturi și sclipiri de oaste
Din vreme 'n vreme chiotiă câmpia
Și mă striga s'alerg cu ochi de soare
Și să-i sărut din gura 'ntreagă bucuria...

Iar eu... eu ascultam uimit de toate,
Copil în gânduri și copil în suflet. . .
O, câte veri n'am pribegit prin lanuri
Cu haina 'n vânt, cu pieptul desfăcut
Căznindu-mă cu mâinile-amândouă
Să prind în brațe hohotul pădurii
Și râsul câmpului... să le sărut!

Ce vreau și ce 'nsemnară toate acestea
Le mai simțesc în suflet doar povestea
Dar cum au fost și cum s'au petrecut
Eu nu pot să-mi dau seama niciodată!

*Insă din argintiul farmec trecător
S'a iezuit în mine un izvor
Acoperit cu frunze galbene de plop —*

*Arar-arar, când sufletu-mi se 'mparte,
O mână 'mpinge frunzele 'ntr'o parte
Și, ca un must aromitor ce-ar vrea să fiarbă,
Cu apele lui limpezi și senine
Izvorul se revarsă peste mine
Și curge 'ntr'una, curge să mă 'nece
Măref, sălbatec și tulburător —*

*Sălbatecul, frumosul meu izvor,
Ce-i pasă lui că apele-i mă dor!?*

TEODOR MURĂȘANU

Pe la toate porțile...

— Un trist capitol de istorie contemporană —

E aproape o lună de zile de când gazetele partidului național din Ardeal se opintesc din greu să lămurească pe pușinii lor cetitori (printre cari, neplăcute obligații profesionale ne silesc să ne numărăm și noi) și înșiră, unul după altul, motivele cari au făcut imposibilă fuziunea cu partidul țărănist. Aceste motive, după cum era și de așteptat, sunt foarte serioase. D. Iuliu Maniu, cu celebra sa încetineală în pătrunderea situațiilor, a aflat printr'o întâmplare fericită că gruparea dlui Ion Mihalache preconizează „lupta de clasă”, și că prin urmare o contopire a celor două grupări ar însemna compromiterea „solidarismului național” la care domnia-sa ține atât de mult. Deci, pentru a explica pe larg aceste fundamentale deosebiri de principii, ne-a fost dat să asistăm în plină vacanță politică, la un adevărat acces de discuție doctrinară. Mai tardivi chiar decât jandarmii d-nej cunoscuta operetă a lui Offenbach, patronii „Patriei” și ai „Gazetei Transilvaniei” au descoperit după patru ani de târziu, întreruptă numai la multe intervale de dese infidelități, că iubiții lor tovarăși, cu cari au stat cândva alături pe aceeaș bancă ministerială, cu cari au luptat împreună împotriva tulumbelor pompierilor din Capitală, cu cari s'au înțeles să cucerească puterea cu „tiribombele” revoluției, acești răsfățați și vechi aliați în războiul pentru mântuirea democrației, nutresc primejdioase și inacceptabile idei de învrăjbită socială. Desigur, zice o înțeleaptă vorbă din bătrâni, mai bine mai târziu decât niciodată. Ce s'ar fi întâmplat, dacă toate acestea ar fi ieșit la iveală după fuziune !...

Nota ridicolă nu putea să lipsească nici de data aceasta din lunile și nesăratele articole cari ni se servesc. Oricine a ascultat discursurile căpeteniilor țărăniste dela noi, a urmărit scrisul lor prin ziare sau, dacă nu altceva, a răsfoit programul pe care l'au publicat în broșură, știa demult cece foarte prudentul comitet executiv dela „Majestic” se preface că află, cu o atât de nevinovată mirare, abia acum. Mai mult decât atât: Toți cei cari au asistat la violența și strigătoa-

rea campanie împotriva „ciocoilor“ din vechiul Regat, deslănțuită azi de Dobreștii și Severdaniile noștri cunoscuți, ar fi avut dreptul să creadă că viforoșii tribuni improvizați de pe Târnave sau din Șchei sunt tot atât de neîmpăcați adversari ai „oligarhiei“, cași campionii țărănișmului dintre Topoloveni și Huși. Cei cari asurzeau lumea altădată cu asmuțările lor pline de ură sunt aceiași cari predică domol și cumpănit despre „armonizarea intereselor tuturor claselor sociale-naționale“. Și nu erau sinceri atunci, după cum nu sunt sinceri nici acum. Strigătele amenințătoare ale răsvrătiților de ieri nu erau decât vociferări electorale, în dosul cărora moceau poftite foarte pozitive, după cum plictisitoarele divagații doctorale de astăzi nu sunt decât stângace încercări destinate să mascheze neputința partidului național de a se adapta noilor împrejurări de viață publică din România întregită.

S'ar zice, că de la 1919 și până în clipa de față conducătorii acestui partid n'au făcut altceva, decât să caute o soluție mulțumitoare pentru a se conforma noii situații. Ce de vreme pierdută în zadar, pentru a nu ajunge nici măcar la punctul de plecare!... Bieții voiajori politici ai Ardealului epuizând biletul lor de călătorie circulară au așteptat zadarnic prin toate gările, au bătut fără rezultat la toate ușile cerând găzduire, și s'au întors acasă desamăgiți, osteniți și cu merindele pe sfârșite... Partidul național și-a dat seama în cele din urmă, că nefiind în stare să realizeze nici măcar primul pas cu care trebuia să pornească spre înfăptuirea unui program de guvernământ, existența sa este iremediabil compromisă. Tratatивele cu partidul țărănișt apăruseră ca ultima posibilitate de a ieși la larg; aceste tratative au eșuat, de aci nevoia imperioasă de a justifica ruperea târgului cu lungi și încălcite considerații asupra doctrinei țărăniște. Inteligenții teoreticieni văd însă foarte bine că dacă partidul țărănișt, devenind partid de clasă reprezintă antagonismul unei pătri sociale față de celelalte, tot astfel partidul național din Ardeal, rămânând un partid regional, a adoptat o atitudine de complectă indiferență, dacă nu chiar de ostilitate față de curentele politice din celelalte provincii românești. O primejdioasă dezagregare în adâncime, pe deoparte, o tot atât de condamnabilă izolare în suprafață, de partea cealaltă. Și câteodată, chiar mai rău: înveninarea raporturilor între diferitele pătri ale societății, înăsprirea legăturilor dintre diferitele regiuni ale aceleiași țări.

* * *

Partidul național din Ardeal se găsește deci, din nou, la răspântia unde se întâlnesc toate căile pe cari a încercat zadarnic să-și statornicească sălașul. Povestea acestor rătăcirii e lungă și dureroasă; ea constituie, cum am însemnat în fruntea acestor rânduri, un trist capitol de istorie contemporană. Abia acum, spre sfârșit, e făcută să ne mai înveselească.

Numai privind în urmă, își dă cineva seama ce capital politic au prăpădit risipitorii moștenitori ai unui trecut ilustru, neajutorății urmași ai atâtor oameni încărcăți de vrednicie. Au trecut abia patru

ani, — acesta este cifra, într'adevăr, — de când partidul național, pe vremea aceea strâns încă în aceeaș tabără, era așteptat la București ca o intervenție mântuitoare. Acel strigăt — „Să vie ardelenii!“, care nu se mai aude astăzi nicăeri, era o dorință unanimă a opiniei publice din vechiul Regat, dornică, după prefacerile teritoriale ale războiului, de o reală înnoire a metoadelor de conducere a țării. Șefii partidului național erau primiți în triumf, pretutindeși, dincolo de Carpați. Nimeni nu-i contesta. Nicăeri nu erau atacați. Toată lumea îi accepta, nu numai atât: îi *aștepta*. Și au venit. După o colaborare, dela guvern la guvern, cu dl Ion Brătianu, dl Iuliu Maniu s'a văzut în fruntea celui mai numeros grup parlamentar în prima Cameră a României-întregite.

Cu câteva luni mai înainte președintele Consiliului dirigent primise la Sibiu, cu un fast regesc și cu o protocolară punere în scenă, pe șeful partidului liberal, primul-ministru de atunci. D. Iuliu Maniu credea că raporturile acestea de bună vecinătate a două guverne despărțite de vama din Predeal (unde mai exista un regim de control al circulației între provinciile aceleiaș țări) avea să dureze multă vreme încă. Cel puțin până la întocmirea unei noi Constituții și, dacă se putea, până la complecta unificare a legiuirilor de pe cele două versante ale Carpaților. O mulțime de împrejurări păreau favorabile. Partidele din vechiul Regat nu arătau intenția să „descalice“ aici. Alegerile din 1919 au fost o serie de numiri aranjate în Consiliul dirigent, fără contracandidaturi serioase.

Așa s'a întâmplat că dl Iuliu Maniu, deși președintele partidului național, n'a luat și presidenția celui dintâi guvern central dela București, ci a trecut această însărcinare dlui Alexandru Vaida, păstrând însă calitatea de președinte al Consiliului dirigent. Copilăroasă greșală, ridicol dualism! Pe de-o parte, partidul național se dorea fără concurență politică la el acasă, pe de altă parte cărmuia în vechiul Regat, în Bucovina și în Basarabia, unde, firește, *există* o opoziție, și încă una destul de puternică. Dl Iuliu Maniu luase asupra sa Ardealul, dl Al. Vaida, tot restul țării. . .

Vai! socoteala nu s'a dovedit dreaptă și partidul național a trebuit să-și dea repede seama că va fi nevoit să se pună de acord cu împrejurările și să-și găsească tovarăși statornici de muncă, nu colaboratori întâmplători. Guvernul dlui Al. Vaida a căzut dela putere, și din pricina nepriceperii membrilor săi, dar mai ales din pricina lipsei de legătură organică dintre elementele cari îl alcătuiau. În clipa când se aranjase pentru o lungă epocă de guvernare, hotărându-se să împartă neplăcerile puterii cu toate celelalte partide, — partidul național se văzu aruncat în opoziție, alături de partidul țărănesc și de d. N. Iorga. În fața ministerului Averescu s'a pus deci, pentru prima dată problema orientării față de luptele politice din vechiul Regat, unde nu existau *unanimități* politice, ci dimpotrivă, aprige încordări și ascuțite animozități. A fost atunci, cel dintâi moment prielnic unei hotărâri. Și au început, bineînțeles, și primele... pertractări.

În clubul dela „Majestic“, înainte de disolvarea primului Parlament, s'au ținut lungi conciliabile, și înfierbântate discuții au avut loc

până să se ia o atitudine față de noul guvern. D. general Averescu n'avea partizani în Ardeal. Nu era deci un concurent politic al partidului național. Putea acesta să-i refuze colaborarea, târând în opoziție față de guvernul din București, constituțional constituit, chemat la cârmă prin prerogativele Coroanei, o provincie întreagă? Evident că nu. Și atunci, — își mai aduce aminte cineva? — partidul național a delegat pe dnii Octavian Goga și Vasile Goldiș să intre în ministerul Averescu, la câteva zile după constituirea lui. Dar partidul național s'a oprit, nehotărât, la mijlocul drumului, și o parte din conducători lui n'au priceput datoria clipei de atunci, care era încheierea unei legături strâne cu singurul organism politic din vechiul Regat, impus de voința mulțimei. (Ciudad lucru, nimeni nu mai contestă astăzi acest adevăr, detractorii se mulțumesc să judece numai drept *greșite* înclinațiunile de atunci ale sufragiilor populare).

Din ziua în care d. Iuliu Maniu, conform temperamentului său, care nu l'a mai desmințit niciodată, a refuzat unirea cu d. general Averescu, — s'a început lungul calvar al oscilărilor, al târguielelor, al desorientărilor pentru ceea ce a mai rămas în tabăra epavelor partidului național de altădată. Această unire a fost însă îndeplinită, sub forma fuziunii, de d. Octavian Goga, pe care l'au urmat un mare număr de deputați și senatori ardeleni. Partidul național s'a rupt atunci în două, și rupt a rămas până astăzi. Înaintea acestei grupări regionale, care tot încerca să-și găsească un rost în cadrul larg al frământărilor din România întregită, s'a ridicat partidul poporului, care, triumfând în alegeri pretutindeni a inaugurat o eră de guvernare anevoioasă, plină de piedici și greutate, dar neasemănat de rodnică și deplin salvatoare a liniștei interne. Consiliul dirigent a fost desființat, ca o cerință a nevoilor obștești cari porunceau disolvarea autonomiilor provinciale, și așa zisul partid național, atât cât s'a mai păstrat grație inerției sale, a continuat să „pertracteze“.

A pertractat în acea agitată opoziție de doi ani cu partidul țărănist ca și cu partidul naționalist-democrat, fără succes și fără rezultat, deși la un moment dat durerea comună a înfrângerei alcătuisse răposata și, desigur, acum uitata „fedeerație social-națională“. O luptă îndârjită a dus partidul național din Ardeal împotriva guvernului Averescu, și în această luptă și-a găsit adesea aliați vremelnici, niciodată însă n'a căutat prieteni sinceri, tovarăși de-o viață întreagă, frați pentru zile bune și zile rele, cu cari să împartă toate răspunderile și toate satisfacțiile.

Valul întâmplării și unele socoteli practice l'a purtat pe d. Iuliu Maniu, după desfacerea „fedeerației“ care nu s'a putut contopi într'un partid, până la ușile partidului liberal. Acolo, în anticamera dlui Ion I. C. Brătianu și în sofrageria dlui Al. Constantinescu, s'a pus la cale un aranjament (și ce supărat era pe timpul acela d. dr. Lupu!) socotindu-se numărul mandatelor de împărțit în Ardeal fiecărei părți contractante și locurile de pe banca ministerială pe care trebuiau să le ocupe „frunțașii“: dnii Ciceo Pop, Mihai Popovici, părintele Man...

Dar, târgul nu s'a făcut. Mușterii, cum se zice în București, nu s'au înțeles; tocmeala s'a stricat.

Imediat, partidul național a trecut iar în opoziție furioasă și și-a regăsit companiile de suferință pe care-i părăsise câțva timp, după ce, — pentru a completa programul turneului, — a tratat din nou, puținel, cu d. general Averescu. Aceste tratative, după cum se știe, merseseră atât de departe, încât se stabilise și numele partidului încheiat din această contopire: „partidul național al poporului“. Dar, d. Iuliu Maniu a avut iar ezitățile obișnuite, și comitetul său de o sută, în loc să fie convocat pentru a aproba fuziunea cu partidul poporului, s'a văzut asvârlit în războiul de stradă, cu „tiribombe“, cu gaze puturoase și cu dușuri de apă rece pe ambele trotuare ale căii Victoriei, alături de d. Ion Mihalache. Ei, dar nici acum, comunitatea de vrăjmașie nu s'a sfârșit (vorba a fost mai întâi a noastră) cu o cununie după toate formele legale. Un pretext oarecare s'a ridicat: lupta de clasă, justificându-se astfel ruperea acordului politic cu partidul țărănesc, deși piedica acesta, dacă a fost una, exista și înainte de începerea „pertractărilor“.

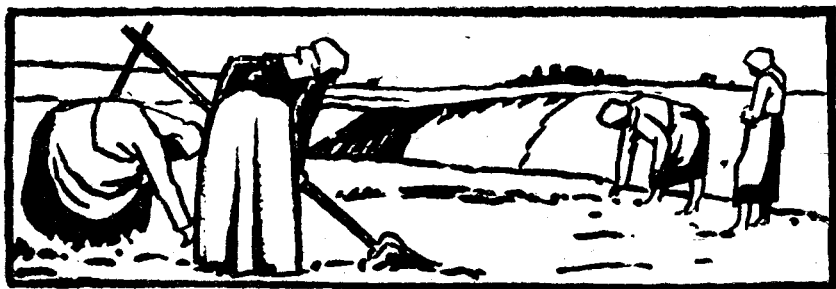
Și astfel, rătăcitorul care a bătut pela toate porțile s'a întors la căminul lăsat în părăsire, fără să fi intrat nicăeri...

* * *

Acum, se vorbește iarăș de o revenire la matca liberală. Se mișcă ceva în anticamera dlui Ion I. C. Brătianu. Sofrageria dlui Al. Constantinescu e tot atât de primitoare ca acum un an jumătate. Nu știm ce e adevărat din aceste svonuri. Probabil simple pipăiri discrete, în obscuritatea gangurilor, ca de obicei. Cântecul cu „pertractările“ devine un hazliu refren, ca în revistele dela „Cărăbuș“. Un trist capitol de istorie contemporană se isprăvește cu ciocăneala ritmică a basmului cu celebrul cocoș roșu...

Incepem deci să ne întrebăm, sincer îngrijorați: povestea aceasta nu se va sfârși niciodată?

ALEXANDRU HODOS

Măsuri anticulturale

Citesc circulara unui revizor din Transilvania, adresată tuturor directorilor-învățători dela școlile primare de pe teritoriul aparținător jurisdicțiunii sale D. revizor ordonă:

La întâi Iulie orele 9 dimineața să se prezinte fiecare învățător-direc-tor în comuna X cu toți elevii absolvenți de cl. IV, V, VI, pentru a face acolo examenul de absolvire a cursului primar, în fața unei co-misii presidate de domnul revizor. Examenele vor fi orale și în scris. Cele orale se vor da din toate studiile cuprinse în programul de studii. Cele în scris se vor face din limba maternă și aritmetică.

La examen se vor prezenta elevii din comunele (cea mai apropiată 3 klm. cea mai îndepărtată 15 klm.) iar directorul-învățător e obligat să aducă matricula claselor și registrele școlare necesare. „Elevii la prezentare să fie primeniți să aibă merinde pentru două zile, adunându-și cu ei rechizitele pentru probele scrise, iar dintre manualele de învățământ să aibă la dâșii cartea de citire. Elevii, cari nu se vor prezenta la aceste examene, nu-și vor putea continua studiile în școale medii sau secundare și nu se vor împărtași nici de favorurile asigurate de legea în vigoare”.

În observația dela coada circularei se spune că la aceste examene de absolvire se vor prezenta numai acei elevi ai cl. IV, V, cari doresc a-și continua studiile la școale medii sau secundare.

De sine înțeles că întreaga circulară nu ar avea nici o impor-tanță, dacă revizorul nu s'ar referi la ordonanța ministerială și a ins-pectoratului regional ca organe superioare. Dar e și mai important, că aceste dispoziții s'au luat în toată Transilvania și n'a rămas comună, în care cel puțin două case de copii să nu plece la 1 Iulie la drum, cu rechizitele necesare examenelor și merinde pe două zile. Până acum știam, că școala primară pregătește băiatul pentru școlile supra-puse, certificatul de absolvire al cl. IV. primare îndreptățește fără nici o altă

formalitate la intrare în școli secundare, medii, profesionale, iar certificatul acestor școli la trecerea în școlile superioare sau de specialitate.

Astăzi s'a schimbat situația. De vrei să înveți mai departe, poți la examene! Cel din școlile primare face examen de absolvire la 1 Iulie, iar la 1 Septembrie face un nou examen de primire în liceu. Celce vrea să treacă la școli superioare, să se înscrie la Universitate, are nevoie de examen de primire deși legea îi dă dreptul de înscriere fără nici o altă formalitate, iar comisiunea de examinare pentru absolvirea liceului îl califică pentru studiile dela școlile superioare. Desigur, că scopul nostru al tuturor și în primul rând al școlii, e ca prin selecționări să-se dea un contingent de oameni cu carte, cât mai ales. Dar întreb, aceasta este oare calea cea mai bună?

Învățătorul s'a trudit patru ani de zile cu băiatul în școală, și îl cunoaște cu deamănuntul, o să-l cunoască mai mult comisiunea, chiar și când este prezidată de domnul revizor? Sau prin astfel de măsuri excepționale și foarte costisitoare va scăpa școala — *sit venia verbo* — de „măgari“?

Vă asigur, că aceștia din urmă vor găsi întotdeauna mai degrabă drumul către școala secundară, decât cei examinați cu toată rigoarea, fiind că „măgarii“ — cum spunea Frederic cel mare — se găsesc de regulă în societatea înaltă.

Dar cine și-ar putea lua răspunderea, când pronunță sentința asupra unui copil de 8—10 ani; dacă va face sau nu ispravă în școli mai înalte, când el e de abia la începutul dezvoltării facultăților sale fizice și intelectuale? În chestiune culturală procedarea aceasta este deadreptul anticulturală. Cât timp a așteptat acest popor românesc din Transilvania, ca să respire aer liber, să-și poată crește copii după pofta inimei sale, să-i facă oameni învățați, să-i vadă și în viața publică ținându-și locul cu vrednicie; iar statul român să vie acum după cinci ani de viață românească și să-i pună piedeci?

Dacă țăranul român din Transilvania a dat și pe vremea ungu-rilor contingentul covârșitor al oamenilor noștri cu carte, când avea alte obstacole de întâmpinat, obstacolele limbii, ale spiritului străin și ale disprețului, de ce i-se pun tocmai azi piedeci supărătoare în cale?

Poate nu mai au cei competenți încredere în școala populară. În cazul acesta este în puterea celor dela conducere, ca să ia măsurile pe cari le cred de cuviință. Cât pentru elementul slab pregătit, acela se cerne dela sine în anul întâi sau cel mult al doilea de școală.

Nu vrem, ca din cazul acesta să intrăm în discuția amănunțită a unor măsuri, cari nu ni se par potrivite unor stări de lucruri sănătoase. Pe zi ce mergem să îngreunează tot mai mult accesul în școale a băeților lipsiți de mijloace.

Statul prea puțin se îngrijește de școli și prea mult le lasă în sarcina publicului.

Până acuma școlile statului își aveau budgetul lor pentru personalul didactic și pentru material și întreținere. Astăzi partea din urmă e lăsată în mare măsură în sarcina părinților elevilor, cari se încovoare sub sarcina taxelor de „înscriere“, „benevole“ și „colecte“, fără să mai

amintesc de examenele în particular, cari mistuesc o avere. Adaugând la aceste prețul manualelor speculate, taxele necontrolate ale inter-natelor, scumpetea enormă a îmbrăcămintei, ne vom pomeni azi-măine, că școala va deveni un adăpost privilegiat al celor bogați, iar cei săraci vor rămâne în robia veche, singura moștenire, ce le rămâne dela strămoși. De ce se pun deci atâtea obstacole în calea mulțimei dornică de cultură și lumină? Oare nu îi ajunge bietului român, că 12 ani dearândul pleacă prin ploae, prin îngheț odată, de două ori pe săptămână cu desagii încărcăți de merinde la odrasla lui din școala urbană, zicându-i de câte ori se coboară cu mustățile sloi depe cal: „*Grijește banii, dragul tatii, căci Doamne greu se mai fac*”.

Lăsați cartea și cultura ca să rămână aceea ce este, comoara. patrimoniul comun al tuturor. Incurajați râvna țăranului, care în cursul acestor cinci ani de țară românească a populat din belșug școlile secundare și nu puneți obstacole artificiale în calea celor ce râvnesc la învățătură.

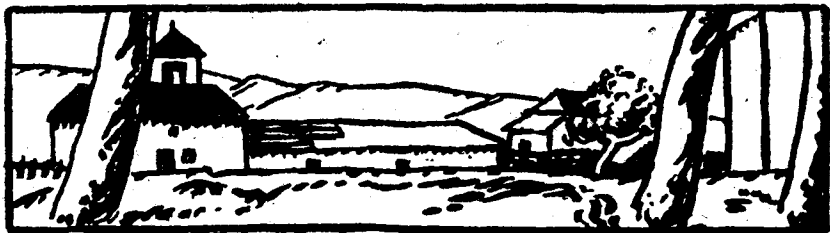
Examele speciale de absolvire, de primire în școli, trapădul în toiul verii pela locuri îndepărtate, comisiile și paracomisiile, nu servesc nici statul nici pe indivizi.

Tot ceace ese din cadrele normale ale organizații școlare, demoralizează oamenii, ca să nu mai creadă în școală și organele ei legale, ci să ahtieze după bunăvoința preafericitor necunoscuți, cari se aștern cu toată greutatea la masa de examene.

Pe urma acestora resare vechea bubă a favoritismului și protecționismului, care — e cunoscut îndeobște — niciodată n'a înflorit mai bine, ca pe vremea comisiunilor *ad-hoc*.

OCTAVIAN PRIE

Noaptea roșie

— Sfârșit —

IV.

Mă cuprinsese dorul de casa noastră, de morții mei, de locurile copilăriei mele, pe care eu n'o vedeam așa de tristă după cum o văd astăzi. Pe vremea aceea toate mi-se arătau altfel decât acuma. Și am plecat cu sufletul plin, și mărturisesc, cu oarecare mândrie, căci mi-se părea că sunt cineva. Mă înșelam pe mine însumi, dar ce sunt eu vinovat când știu bine că sunt atâția și atâția care se înșeală fără să o știe, cum s'a întâmplat și cu mine? Gara orașelului meu era pustie, oamenii cenușii. Indoiăla, desgustul, m-au primit de îndată. Intre mine și lumea pe care o părăsisem cu câțiva ani mai înainte numai, se săpase prăpastia care se adâncea. Sentimentul superiorității mele închipuite a scăzut și deși voiam să fiu la fel cu toții, totuși nu mai puteam. Străzile prin care am trecut erau pustii, grădinițele cu flori din fața caselor înșirate la rând, făceau eforturi să înveselească sufletele pe care eu le cunosc abea acuma. Mătușa-mea, aiurită de sosirea mea neașteptată, a început să plângă pe obrazii mei. În toate era tristeță, tristeță, numai tristeță, totul era cenușiu.

Da. De ce văd prea târziu? De ce n'am putut vedea la timpul lor? Ce-mi folosește să reconstruiesc trecutul când mie mi-ar trebui o bucătică din viitor! Aici mă înconjoară morții, numai morți trec pe ulița noastră; chiar în ziua sosirei mele, a trebuit să privesc din poartă cortegiul funebru, care-mi spunea „bine ai venit“. Atunci a fost a doua clipă când am simțit adânc, atunci am simțit că întunericul, necunoscutul mă chiamă. Mie nu-mi trebuia întuneric, viața își vrea drepturile ei; mie îmi trebuia lumină, soare ferbinte, uitare, eu căutam ca să-mi pot da seama că trăesc.

Când te-am zărit întâia oară, Nunuța, găsisem totul, de nimic nu mai aveam nevoie. Erăi o fetiță minunată, învălită într'o haină subțire, albastră, ca albastrul îndulcit de noură. Tu erăi o copilă față de mine,

deși numai patru ani ne despărțiau. Tu creștea. Sâniii tăi isbeau rochia subțire ce îmbrăcai, parcă voiau să o rupă; trupul tău se desemna pe haină fără fățarnicie, picioarele tale, mici, de tot mici, erau totuși prea puternice ca să te facă să regreți pantofii crăpați, ce nu te mai încăpeau. Eu nu voiam să te iubesc. Eu un știu de ce mă păzeam să te aduc pe calea iubirii. Mă sfiam oare de toți ai tăi, aveam o prea mare stimă de tatăl tău, sau poate nu găsisem în sufletul meu scânteia care să ne aprindă de-odată pe amândoi? Tu cunoșteai iubirea, asta am văzut-o îndată; eu a trebuit s'o învăț și, ca un om care ține în seamă ce spune societatea, atunci când trăiesc în această societate, am înțeles și m'am minunat de unde ai prins tu așa de repede lucruri atât de neștiute... Tu m'ai încurajat în iubirea mea, tu dragă Nunuță m'ai învățat cum să înșel pe tatăl tău și pe mama ta, tu ți-ai bătut joc de ei, tu erai stăpâna căreia i se închinau toți. Eu n'am făcut alta decât să urmez sfaturilor tale pe care mi-le dădeai, dar pe care eu trebuia să le urmez, dacă voiam să-ți dau dovadă că te iubesc. Eu te iubeam altfel, tu voiai să fi iubită așa cum înțelegeai. M-ai dus sub alunul din fundul grădinei. Ne-am întins pe vechiul covor ce-ai așternut dinainte, m-ai sărutat și ți-am întors sărutul, care nu ți-a plăcut, căci, după spusa ta, eu sărutam „uscat”. Pe obrazul tău eu n'am lăsat urme... Azi știu că dacă nu umezești obrații femeii, nu ești om. Eram amândoi romantici... Tu te îndrăgosteai de acela care îți dase totul, din prima clipă a ieșirii în cale, dar tu, drăcoaică, îi cereai mai mult decât putea el să dea pe vremea aceea. Erai uneori femeia care nu îndrăznește să ceară cecece trece peste puterile puse la încercare, dar ție îți trebuia întotdeauna ceva care să te pușă deasupra tuturor femeilor. Eu te-am iubit o vreme ca artist, tu ai voit să te iubesc ca bărbat. Pe urmă au urmat lacrimi, amenințări, gelozie, atâtea și atâtea lucruri pe care nu le înțeleg. Voiai să faci din mine un salahor al tău și o celebritate pentru public, nici tu nu știai? Nunuță, ești vanitoasă; draga mea, ești nenorocită. Eu te-am purtat prin grădina înflorită, eu te-am făcut să te bucuri de fructul care se formează, care ajunge la maturitate și atunci am cules merele din grădina noastră, și atunci am înțeles că sufletul tău s'a schimbat, că tu creștea în timp ce sufletul tău îmbătrânea. Atunci ai început să mă iubești, să mă ocrotești, să-mi arăți, față de ai tăi, că iubirea ta e pornită din milă față de mine. I-ai înșelat și pe ai tăi, ca să-ți câștigi încrederea. Ai fost vre-odată sinceră? Iubirea noastră, o nebunie născută din senin. Eram cel dintâi în apropierea ta care îți satisfăcea senzații ce nu puteai arăta față de ai tăi, pe care le doreai, tu, care ai trăit în lume de închipiri. Eram eu jucăria ta, eu care te sărutam, eu care te strângeam la pieptul meu sub alunul din fundul grădinei. Pribeagul de mine, nu aveam un culcuș al meu. Oaspe al diletanților de provincie, aveam ore fixe de masă, de dormit, de petrecere, și trebuia să le execut. Numai ziua era a noastră și ziua nu aduce niciodată păcate în dragoste. Ne mulțumiam amândoi să admirăm natura, să o iubim, să o cucerim pentru fiecare din noi, neștiind că ne cucerim unul altuia sufletul. Ne înduioșam atât de adesea și ne iubeam, pentru că

amândoi iubeam tot ce ne înconjura. Mi-amintesc, parc'ar fi acum, pe bătrânul pribeag din câmpia românițelor. Ești de mult moșule pe aici? întrebi tu. — El își ridică ochii spre tine, te vede bine, surâde și îți răspunde: De când dragostea pe lume. Tu nu răspunzi, tu oftezi adânc și ochii îți lăcrimează.

Dacă ne'ar întreba cineva de-ași voi să rețrăesc timpul acela, fără șovăire aș răspunde că „da“. Credeți-mă că e mai bine să te poți mișca, să poți iubi, să te poți bucura de viață, decât să trăești ca mine, cu frica ucigătoare că fie ce clipă e cea de pe urmă. Și m'am supus. Am venit în casa voastră. Nunuță, mă aveai lângă tine, atingeai cu mâinile tale patul meu ce improvizase maică-ta, ne plimbam seara prin grădină, te sărutam cât vria tu și pe urmă te sărutam și pentru tine, și nici unul din ai tăi nu că nu știau nimic, ci chiar ne bănuiau, căci eu eram, tu știi că nu eram decât un biet pribeag, cu capul plin de gânduri.

V.

Dacă am iubit, pot să mor liniștit și împăcat cu mine însumi. Eu zic că „pot“, dar îmi vine tare greu în singurătatea mea de astăzi. Sunt egoist. În zilele acestea. ale mele, când nimănui nu-i trebuie nimic alta decât viață, mie îmi trebuie iubire, eu am nevoie de cineva care să fie în sufletul meu și n'am pe nimeni. Părăsit de toți. Tu Nunuță, tu știi ce s'a petrecut cu mine după bătaia strașnică ce ți-a dat tatăl tău, tu nu știi la ce chinuri m'a expus el. Voia să știe dacă ai fost a mea și altfel decât sufleteste. M'a înjurat, m'a amenințat, eu am tăcut. Ce i-aș fi putut spune? Că te iubeam, asta o știa și singur ne încurajase. El voia să afle mai mult, adică voia să afle ceia ce-și închipuia sau să-i dau o desmințire. Lui nui- puteam da sufletul nostru și nu i l-am dat. Eu am fost isgonit din casă ca un nemernic, tu te-ai ales cu o bătae bună dela „dulcele“ și „blândul“ tău tată. Ai plâns, fiindcă te dureau urmele vergilor, tot de alun, pe timpul tău fraged, pe urmă te-ai vindecat și ai uitat, și te-ai împăcat. Eu te-am purtat cu mine și crede-mă, Nunuță, am plâns și eu. Lacrimile însă trebuie să se vadă, asta am învățat-o mai târziu, și lacrimile mele nu le vedea nimeni, cum nici astăzi tu nu știi ce suflet are cel care te-a iubit și căruia i-ai dat întreg sufletul tău, pe care acum îl stăpânești și cârmuești cum vrei. Acela nu mai e suflet, e sufletul pierdut în lume, din care unii fură, în care alții se figurează. Noi nu mai avem sufletul nostru dela o vârstă oarecare, noi nu mai avem suflet. În locul lui găsim experiență, șiretenie, înșelare, aparența unui suflet de împrumut și eu nu știu nu cunosc ceva mai tragic decât să-ți împrumuți în viață sufletul care l'ai avut odată și n'ai știut să-l faci să fie al tău.

Când m'ai alungat și tu Nunuță, eu am plecat. Te uitam pe tine și-mi aduceam aminte de mine, de visurile mele, de mândria ce clădisem, de artă, celebritate și atâtea lucruri pe care, pe toate le întuneacă, le nimicește o femeie. Atunci, când nu ți-am mai văzut ochii tăi, când nu mi-ai zîmbit, când capul tău nu s'a întors după mine, când ți-ai luat partea ta din sufletul meu, atunci m'am simțit singur ca nici-

odată și atunci am plâns pe toți morții din lumea aceasta, am plâns în sufletul meu care purta destine. Nu ne mai înțelegem acum. O ruină trupească nu se poate înțelege cu tine care vrei și azi, ce-ai voit odată dela mine.

Am tăcut. Ce-am simțit, am spus prin cântec; ce simt, nu pot spune altfel decât împrumutând altă artă.

Isgonit, am plecat. Doi ani au fost îndeajuns ca să facă din mine o celebritate pentru mediul meu, care mă examinează, eu fiind un caz foarte interesant. Desigur, noi suntem cazuri interesante; tu îți vei trăi viața. Acuma am să te cert. De ce-ai fugit deacasă cu nu știu ce sublocotenent de vânători, de ce te-ai întors acasă, de ce după ce n'ai vorbit trei săptămâni cu tatăl tău, ați devenit buni prieteni, de ce v'ați înșelat unul pe altul? Tu îmi vei spune că „așa e viața“ și eu te voi întreba de ce mi-ai tulburat apele sufletului de odinioară, atrăgând în preajma ta pe prietenul meu, pictorul, cum ai făcut-o odată cu mine, fără să știi, căci atunci erai nevinovată, instinctul tău fiind acela care te mâna? Pictorul s'a sinucis „pentru tine“. După mine, el și după dânsul atâția alții vor urmă, căci tu ești femeia care nu se mai satură de dragoste. Eu l-am văzut pe Alexandru a doua zi, cu capul bandajat și cu verigheta pe care voise să i-o smulgă comisarul de serviciu, în deget. Era liniștit, era zîmbitor, nici el nu-și da seama prin cetrucuse. Te mai iubea, fiindcă nu vorbea de tine și pentrucă mă rugase să scriu „acolo“. Nunuța, eu n'am făcut aceasta, pe mine însă m'a ajuns trecutul care s'a trezit în oasele mele îndoliate. Pe el tu l-ai adus pe pragul desnădejdei. Te-ai înfierat, pentru că așa e la modă: ai împrumutat feței tale masca durerii și i-ai scris, de ce Nunuța i-ai scris așa cum ai făcut? L-ai învinuit, l-ai făcut leneș, ce nu i-ai spus tu, care voiai să pari rece, nepăsătoare, indignată chiar că țiar fi compromis inelul de logodnă? Noi credem în ideal în timp ce tu urmăreai instintiv omul pe care să-l nimicești, și feliicită-te, cu noi, gândul tău a fost împlinit.

Tu știi că sunt în orașelul acesta; tu știi că azi-măne, inima mea are să înceteze de a mai bate, iar gândul meu se vastinge. Eu pot să-ți spun tu nu mai știi nimic și ești străină de mine, de Alexandru, de întreaga lume, tu ești străină și de tine acum. Ce ciudat mi se pare convoiul acesta funerar, care duce la locul de totdeauna suflete, în loc să ducă trup înțepenit! Sunt tânăr. Tânăr sunt, însă am putut vedea că întâi mor sufletele și foarte târziu învelișurile care le-au purtat. De-ar avea viață numai sufletele!

VI

Nu e viață cea ce trăesc eu, viața e mișcare, e bucurie, e înfrățire la toate. Noi ne nimicim singuri și ne dăm osteneala să ne amărim zilele unul altuia. Câte dușmăanii n'am făcut să nască în jurul meu, fără să vreau? Când iubiam pe Nunuța, îmi făcusem dușmani din prieteni ei de pe atunci. Când numele meu a început să fie cunoscut, decâteori n'am auzit spunându-se tare în urma mea, pe stradă:

„Ce reclamagiu și ăsta! Cum poate să iasă ceva din feciorul nenorocitului de tat-su!“ Pe fruntea mea port stigmatul sărăciei unei familii de slugi, nici nu știu la cine. La noi, nu trebuie să scoboare zâna care împarte orbește darurile ei. Nouă trebuie să ne dăruiască mușchi puternici care să nu se istovească niciodată, răbdare, supunere și o limbă scurtă, de tot scurtă. Zânele însă sunt oarbe, se vede, și nu nimeresc în palate, totdeauna închise darurilor sufletești.

Da, eu încep să filosofez acuma! Ce oare alta ar putea face o ființă omenească, o rămășiță ca mine, care în fiecare zi călătorește de pe pat în fotoliu, călătorie care-l ostenește grozav? Dau drumul sufletului să plece și sufletul meu străbate atâtea ținuturi ce descopăr, spre inima mea zilnic. Totuși trăesc numai în lumea celor ce-au fost ai mei, și nici odată n'am putut iubi cu mai multă pasiune decât ceia ce nū mai este. M'am obișnuit cu morții mei. Sunt atât de aproape de dânșii, încât n'o să-mi pară că sunt un străin când i-oi întâlni. Cum i-oi întâlni, nu știu. Să fie ceia ce-i știam, sau poate s'au schimbat și morții? Puntea pe care trecem, unde mă va duce? Adormim sau se deșteaptă numai sufletele din noi, eu nu știu. Unde ne prelungim existența? În urma noastră, în sufletele celor ce le poartă, sau înainte? Tot aceia ce am, eu duc cu mine.

Mâna mea slăbește, nici creionul nu-l mai pot ține în degete, decât cu mari silințe. Sunt o ruină trupească. Parcă se apropie clipa și acuma vine întrebarea de ce noaptea aceasta n'are să se asemene cu nici una din altele nopți? E roșie, totul e roșu, noaptea asta n'are să mai fie neagră.

VII

Proprietara eroului povestirii mele era desnădăjduită într'o dimineață de primăvară. Ecoul meu respiră cu greutate, vorbea într'aiu-rea și vorbele lui nu le puteai înțelege. Ce s'a mai petrecut cu dânsul eu n'am voit să aflu. Imi erau îndeajuns câte știam și eram trist, de tot trist, căci mă gândeam câte vieți se sting la noi, câte suflete neînțelese se prăpădesc așa de tinere.

VASILE SAVEL

Scrisoare din Budapesta

— Ungaria și străinătatea. — Spre Mica Antantă. — Situația generală internă. — Criza economică. —

Budapesta, Iulie. De patru ani dăinuiește în Ungaria actualul regim, întronat după prăbușirea vechei monarhii, dar vecinii noștri, nereușind până acum să înțeleagă interesele națiunii maghiare în cadrul noilor orânduieli europene, au persistat să rămână izolați în mijlocul Europei.

Rând pe rând au încercat guvernele maghiare să câștige protecția vr'unui stat apusean pentru schimbarea actualei situații, punându-i în vedere avantajoase concesiile economice. Ungaria a orbecat patru ani, căutând să-și croiască orientări de politică externă, cu foloase reale. Fi-rește, fără rezultat. Odată cu aceste dibuiri, dezastrul economic își urmează cursul. Se pune însă întrebarea, pentru ce a înregistrat conducerea politică externă a Ungariei numai eșecuri?

În privința aceasta, la Budapesta nimeni nu-și mai face nici o iluzie. Până și revista de propagandă franceză a guvernului Bethlen mărturisește, cu foarte multe menajamente, insuccesul misiunii primului ministru maghiar. În *Revue de Hongrie* a apărut un articol în care se afirmă regretul că Comisia de reparații nu și-a dat silința să găsească o soluție pentru a remedia situația disperată a Ungariei; autorul articolului, pricepând motivele adevărate ale eșecului îndreaptă însă imputările sale spre țările Micii Antante acuzându-le că nu înlesnesc reluarea raporturilor economice cu Ungaria. Evident, acuzația e gratuită, căci dificultățile au pornit totdeauna din pricina politicii agresive dela Budapesta. E însă un semn, că factorii răspunzători de aici au început să înțeleagă că spre consolidarea țării lor drumul nu duce prin Londra, Roma și Paris, ci prin București, Belgrad și Praga. Probabil, interpelarea „leaderului” socialist Peidl e cunoscută în România. Discuția deslănțuită în urmă poate aduce de-a dreptul, o orientare nouă.

Lumea maghiară a început să vadă mai limpede greșelile săvârșite până acum.

Ungurii și-au pierdut busola orientării politice externe în clipa când s'a pronunțat divorțul de Austria. Până la 1918, punctul cardinal a politicii diverselor partide ungare a fost: *ducerea la desăvârșire a vieții independente de stat.* Aceasta a fost osia în jurul căreia s'au concretizat

luptele de ordin politic. Ruptă în două această osie prin revoluție, politicienii maghiari nevoind să ia act de noua formațiune de forțe, nu și-au fixat o acțiune programatică lămurită față de străinătate. Căci, concomitent cu schimbăcioasele orientări politice spre marile puteri. Ungaria a manifestat o atitudine extrem de enervată față de statele succesoare. Ea n'a făcut nici un gest de apropiere față de vecinii săi, mai ales față de România și Jugoslavia, împotriva cărora s'a adus o campanie nepotolită de ponegrire. Totuși tocmai aceste două țări sunt mai mult invadate de diverse elemente de cetățenie maghiară.

Ar fi interesant să se facă o statistică despre intrările în țară a cetățenilor ungari și despre reîntoarcerilor lor în Ungaria.

* * *

Dar, să aruncăm o privire sumară și asupra activității de ordin intern a diferitelor guverne, ce s'au perâdat la cârma țării în acești patru ani. Cercetătorul imparțial va constata că Ungaria redusă în cadrele ei etnice a suferit și de o diminuție a conducerii politice. După răsturnarea bolșevismului, s'a reacționat în direcție diametral opusă și s'a produs „curentul creștin” trecut prin diverse interpretări și denumiri. Huszár Károly și Haller István, antisemiți din timp de pace au proclamat „antisemitismul”. Friedrich l-a patronat. Nerealizându-se nimic însă din programul creștin, contele Bethlen a creat *procreștinismul*, care însă a fost de scurtă durată.

Episcopul Prohaska, supul prelat de origine slovacă, făuritorul societății „Ungurilor cari se deșteaptă”, a propovăduit *filo-ungarismul*, o expresie mai pudică a antisemitismului. Toate aceste concepții salvatoare de neam au fost învinse însă de ideea „apărării de rasă”, care azi este încă principala lozincă de guvernare maghiară, lozincă îmbrățișată cu mare avânt de răsboinica fracțiune a lui Gömbös și Wolff.

„Curentul creștin” stăpânește prin lozinci ațătaoare, fără să fie capabil să consolideze situația internă a țării. Azi sunt învrăbiți muncitorii între ei, socialiștii cu creștin-socialii, muncitorii cu burghezimea, iar aristocrația începe să fie dușmănită de țărănime. Teoreticianul curentului creștin, profesorul Méhely Lajos a declarat într'o conferință că „eliberarea iobagilor maghiari la 1848 a fost o lovitură de pumn dată națiunii maghiare”. (Declarația a apărut în ziarul „A Nép.”) Pe de altă parte Nagyatádi-Szabó, ministrul țaran de agricultură este poreclit de către presa magnaților: *Stamboliisky maghiar*, pentru motivul că vrea să modifice în sens radical reforma agrară. În Ungaria s'a înrădăcinat deci o stare de lucruri, care paralizează deocamdată orice acțiune de consolidare. Astfel se explică, pentru ce în Ungaria au rămas multe energii economice exploatare, și pentru ce deficitul statului a fost acoperit în foarte mică parte prin impozite, cari sunt aplicate unilateral și fără sistem. Intre țarării înstăriți și între proprietarii unguri circulă proverbul că „numai prostul plătește dare”. Guvernele cari s'au succedat la cârmă și-au zis toate „agrare”,

însă nu s-au introdus măsuri pentru încurajarea intensificării producției rurale nici nu s'au acordat credite în scopul acesta.

Capitalul bancar influențează în mod vădit politica economică a guvernului, care la rândul său se află într'o continuă răsboire cu cercurile agrare. Regimul exportului este reglementat incidental și cu multe restricțiuni, numai pentru a putea fi împărțâșiți de beneficii diferiții factori, cari acordă autorizațiile acestea. La ultimul bâlcu de mostre un negustor de covoare mai îndrășneț i-a declarat guvernatorului Horthy *că pentru exportarea unui singur covor trebuie să colinde 40 de mese de funcționari!*

Politica financiară a lui Hegedüs a lăsat grea moștenire lui Kállay. Deși acesta încearcă prin mijloace mai reale să stabilizeze coroana, nu reușește.

* * *

Astfel se prezintă situația Ungariei, forțată de instinctul de conservare să colinde după un împrumut extern. Conte Bethlen lucrează cu o tenacitate proprie săcului pentru schimbarea condițiilor împrumutului, impuse de Comisia de reparații.

El s-a convins în Paris că trebuie să-și calce pe inimă și să respecte tratatul renunțând la alimentarea pornirilor de revanșă. În consecință a declarat în Parlament că va căuta să *creeze raporturi de bunăvecinătate cu statele succesoare.*

Declarațiile acestea oficiale au stârnit senzație în cercurile reacționare ungare. Opoziția însă, mai ales socialiștii, pretind cu energie ca aceste orientări noi să se urmeze cu sinceritate și chiar cu sacrificii.

Mica Înțelegere, care în primul rând este interesată, dacă în Ungaria există orândueli pe baza cărora se poată înfăptui condiții de consolidare economică și politică, face bine că veghează asupra intereselor Europei centrale. Ea, desigur, nu va întârzia să ia act de o nouă îndrumare a politicei externe maghiare și nu va refuza să închee legături economice mai strânse cu Ungaria, dacă aceasta se va hotărî să facă o politică de realități. Dar, aceasta e o chestiune a viitorului.

M. RUCĂREANU

Viața literară

Cărțile noi

Al. Macedonski: *Albine de aur* (nuvele, ed. „Viața Românească“, București). Când în 24 Noembrie 1920 lumea a însoțit la mormânt pe Alexandru Macedonski l'a dus la locul liniștei, pe care a cântat-o adeseori în versuri, presimțind, desigur că o va ajunge numai dincolo de lumea patimilor. Și avea dreptate. Contestat în viață, numai după moarte a putut să-și ocupe în cuprinsul literaturii române rândul meritat. Operele postume ale lui Macedonski sunt ca o solie din lumea nemuririi.

Așa sunt „Albinele de aur“, cele șapte novele, ce s'au tipărit în editura „Viața românească“, nuvele cu subiecte din viața oamenilor sibu-ciuați.

În cea dintâi zugrăvește Bucureștii de altădată, istoria unor frământări de 700 de ani ale acestui oraș al lalelelor, trandafirilor și bucuriei. Trandafirii și-au avut spinii lor și bucuria lacrimile ei, e adevărat, dar Bucureștii ca și azi, au răs printre lacrimi întotdeauna. O femeie își iubește bărbatul cu toate marile lui scăderi și se cutremură la vestea că e greu bolnav, o, aceasta e poate, o icoană veche, dar frumoasă, mai ales când e zugrăvită cu un penel așa măiestru, ca al regretatului Macedonski. Visătorul Nicu, în a treia novelă, e trezit de realitatea foamei și trece în lumea unde nu flămânzește nimeni. În „Zi de August“ un bătrân dela țară are un fecior la București, de care e mândru, pe care îl privește cu ochi schipitori, dorindu-și să mai trăiască să-l vadă ministru. Urmează apoi o „Dramă banală“, (de câte ori, în banalități e mai mult dramatism!) apoi o istorie „Între cotețe“, cu găini și femei și înfârșit, file din carnetul unui dezertor din alte vremi, care în 1914, citind în ziare, că mobilizează și România, părăsește Londra, și pleacă să moară pentru țară, ca să apere sufletul românesc.

Citim cu interes, fiecare pagină a acestei cărți și constatăm la urmă, că titlul cărții e foarte potrivit. Albinele sunt, într'adevăr de aur.

Marin Demetrescu Pasteur, viața și lucrările lui. (*Biblioteca Cosinzeana*, ed. Ramuri, Craiova). La sfârșitul anului trecut, în toate părțile lumii, unde există o cultură științifică s'a serbat împlinirea unui veac dela nașterea lui Pasteur, cea mai curată glorie a Franței în veacul al nouăsprezecelea.

Tot ce s'a săvârșit în ultimul timp pentru preîntîmpinarea și lecuirea boalelor, ori, — cel puțin pentru alinarea în cea mai mare măsură posibilă a durerii, — este a se mulțumi lui Pasteur, a cărui operă științifică a revărsat asupra lumii nevoiașe și suferinde atâtea binefaceri, încât cu drept cuvânt a fost numit „marele binefăcător al omenirii“.

Aniversarea nașterii marelui om au sărbătorit-o și românii prin conferințe citite asupra vieții și operei lui, iar revistele și ziarele i-au închinat numere speciale. Câteva volume, cari tratează științific opera lui Pasteur au apărut și în românește, iar bibliotecile de popularizare a științei s'au îngrijit, ca și marele public cititor, nespecializat în toate ramurile științifice să înțeleagă importanța operei lui Pasteur.

Di Marin Demetrescu, profesor la „Liceul Carol I“ din Craiova, într'un volum de 100 de pagini descrie viața, în toate amănunțele ei, începând din frageda copilărie, alui Pasteur, urmărind pas de pas dezvoltarea marelui său spirit. Apoi, pe urmele lui Valery-Radot dă o descriere populară a cercetărilor științifice de cristalografie, asupra problemei fermentațiilor, generației spontane, a boalelor molip-sitoare, tuberculozei, și luptei între microbi și organism. Rezultatele acestor cercetări au fost răpunerea multor boale și în urmă a turbării, boala grozavă, a cărei răpunere a emoționat întreaga lume științifică și neștiințifică, prefăcând laboratorul lui în adevărat loc de pelerinaj pentru toată lumea suferindă. În ziua de 23 Septemvrie 1895, când marele om a închis ochii, s'a pus capăt unei vieți închinată întreagă unei munci folositoare pentru toată omenirea. Un cuceritor, ale cărui isbânzi au șters multe lacrimi.

Cartea e conștincios lucrată și scrisă pe înțelesul tuturor. Așa, fără să ne temem de exagerări, afirmăm că e cea mai bună între cărțile populare ce s'au scris despre Pasteur și o recomandăm cu toată căldura.

S. P.

Cronica politică

Imprumutul dlui Vintilă Brătianu

Desigur, nici o politică financiară din lume nu poate trăi numai din declarații și convorbiri gazetărești: iată pentru ce d. Vintilă Brătianu a priceput că după expozeul pe care l-a publicat în „Le Temps” și după conversațiile avute la Londra cu ziaristii englezi, urmează partea cea grea a agreabilei sale călătorii în străinătate: rezultatele pozitive. În presa dela București, apelul la capitalul străin, trâmbițat de d. Vintilă Brătianu în cele trei capitale aliate, în Italia, în Franța și în Anglia, a stârnit o vie și prelungită discuție asupra cunoscutei lozințe economice a partidului liberal: *prin noi înși-ne*. Dar atât și nimic mai mult. Turneul este pe isprăvite și la orizont nu apare nimic decât profilul neprecizat al unui împrumut pe piața Londrei, oferit în condiții cari sunt departe de a constitui platforma unui succes.

Intr'adevăr, dacă ar trebui să credem indiscrețiunile făcute în public, iată despre ce este vorba:

Statul român împrumută două și jumătate milioane de lire sterline la cursul de 70 suta și cu o dobândă de 5 la sută pe an. Din suma ce i se cuvine — circa 1.750.000 lire sterline — statul va primi circa 500.000 lire în numerar, iar restul în materiale de cale ferată, ieșite din uzinele Weikers et Comp. Inutil să spunem că aceste materiale, cari zac de mai mulți ani în depozitele industriei engleze, sunt cele mai scumpe fabricate din lumea întreagă.

Un control se va constitui de către consorțiul creditor, pentru a veghea ca suma de 500.000 lire în numerar, să fie întrebuințate exclusiv la refacerea căilor ferate.

Guvernul român se obligă să sporească impozitele indirecte, cu cari va fi garantată plata dobânzilor și anuităților împrumutului.

Și cum acest împrumut e o afacere, ca ori-care alta, statul român se obligă, — bine înțeles, — să plătească și importante comisioane, acelor cari au mijlocit-o.

Dacă așa a priceput d. Vintilă Brătianu „cooperarea capitalului extern” la punerea în valoare a bogățiilor României, și dacă, după cum e probabil nu se va întoarce cu alte rezultate acasă, programul economic pe care l-a desfășurat peste

graniță și care a avut aci printre noi cunoscutul ecou, n'a fost decât o inexplicabilă farsă: puțin praf de oferte aruncat în ochii străinătății... Un împrumut pentru refacerea căilor noastre ferate? Cine n'ar consimți să-l discute? Rămâne de văzut, se înțelege, dacă sarcinile cari îl întovărășesc nu cântăresc mai mult în cumpănă decât avantajele pe care le-ar prezenta. Nu e totdeauna adevărat, că numai cei ce-și plătește datoriile se îmbogățesc. Creditul obținut în condiții acceptabile, creditul bine întrebuințat, salvează adesea cele mai ingrate situații. Nu voim să anticipăm nimic, — nu este aceasta specialitatea noastră, — dar împrumutul dlui Vintilă Brătianu, cu acceptarea materialelor depozitate la uzinele Weikers, cu neplăcutul control instituit la conducerea căilor ferate, cu sporirea impozitelor și celelalte, nu poate fi un împrumut acceptabil. Și e mai mult că sigur că el nu se va face.

Avem răbdarea să așteptăm intoarcerea în țară a dlui Vintilă Brătianu pentru a încheia bilanțul definitiv al ocolului pe care l-a îndeplinit. Până atunci însă, se cade să înregistrăm, ca un titlu de curiozitate, campania ziarului „Viitorul“ împotriva activității desfășurate de guvernul Averescu pentru îmbunătățirea comunicației la noi. -Oficiosul guvernului de azi face imputări pentru cumpărăturile de material rulant realizate în anii 1920 și 1921, derunțând opiniei publice „miliardele“ cheltuite cu acel prilej din vistieria țării.

Seriozitatea n'a fost nici-odată apanajul presei partidului liberal. De data aceasta, e sigur că d. Al. Mavrodi a descoperit sistemul de a aduce din străinătate locomotive și vagoane, fără plată. În acest caz, ar fi de datoria sa să comunice și dlui Vintilă Brătianu miraculoasa rețetă. Nu s'ar mai năcăji ministrul nostru de Finanțe căutând sprijinul bănesc pe malurile Tamisei.

ION BALINT

GAZETA RIMATA

Elegie din Amor

Știi tu, când te țineam pe brațe
Și îți juram . . .

(Romanță veche)

— O epistolă a dlui Iuliu Maniu către dl Ion Mihalache —

Știi tu când mă purtai pe brațe
Din Dorohoi, până'n Ploești?
Acele zile fericite
Azi parcă nu-s decât povești . . .

Știi tu, când pentru 'ntâia oară
In sala Dacia, amândoi,
Ne-am sărutat cu efuziune,
Și-am dat cu barda în ciocoi ?

Ne chinuiam aceleaș doruri
Și-aceeaș jale ne purta,
Pe străzi cu pompele, pompierii
Cu-aceeaș apă ne uda . . .

Știi tu, când am pornit la luptă ?
Tu mă priveai ca un amant,
(Iar popa Man ne tămâiasc
Cu sacru gaz asfixiant . . .)

*Ce însondabile emoții
Ce palpități simțeam prin cord,
Când într'o seară încheiarăm
Preliminarul de acord...*

*Primeam felicitări, cu carul,
Din Blaj, din Vinț, din Hususeu,
Și cum se potriveau de bine
Cămașa ta, cu fracul meu.*

*Ne aclama-o lume 'ntreagă,
Când ne-arătam pe la etaj,
Și binecuvântau cu toții
Duiosul nost' concubinaj...*

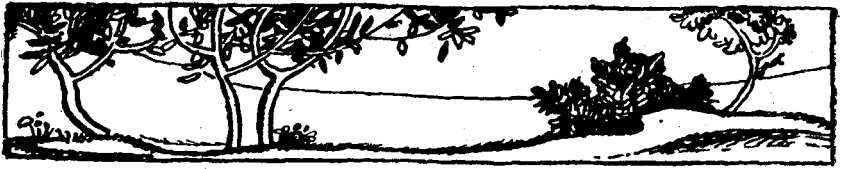
*Dar într'o zi, zi blestemată,
Fatalitatea m-a răpus,
M-am întâlnit cu unu' Mișu,
Și vai! ciocoii m-a sedus...*

*Povestea noastră e sfârșită
(Capriciul vremii i-a pus punct)
Și țara plânge pe mormântul
Amorului, acum defunct.*

*Sub crucea unde odihnește
Adesea viu și eu să plâng,
Lă brațul drept am pe Boilă,
Și pe Dobrescu la cel stâng.*

*Iar epitaful l'a scris popa
Agârbiceanu, — cu muștrări:
— „S'a stins de mic, în grele chinuri,
„Intoxicat cu pertractări!“*

HORAȚIU GONGOLEA
viorist minoritar

INSEMNĂRI

Un caz revoltător. Hotărit lucru, actualul guvern ține să-și facă o tristă specialitate din modul brutal și absurd, în care tratează toate ramurile de activitate publică din Ardeal. Atâta nepricepere și atâta neomenie s'a abătut asupra acestui sărman colț de țară, încât te întrebi dacă nu e cumva un curios și îngrijitor caz de perversitate la mijloc. Oameni de ispravă sunt aruncați fără veste din rosturile lor și sunt îndepărtați fără motiv din funcțiunile publice pe cari le ocupă cu vrednicie, pentru satisfacerea micilor răzbunări ale unor mărimi locale sau pentru plasarea unor partizani nepricepsii încă.

Un nou caz, revoltător în ușurința ui, s'a petrecut la Oradea-Mare. Acolo funcționa până mai ieri, ca revizor școlar al județului, amicul și colaboratorul nostru dl Gh. Tulbure, fost deputat și unul din cei mai distinși publiciști ai Ardealului. Legat printr'o continuitate de muncă de douăzeci de ani pe tărâmul cultural cu acest Bihor pe care îl cunoaște și îl iubește, dl Gh. Tulbure era unul din acei puțini slujitori ai învățământului, a căror activitate luminată și stăruitoare rodea din plin pentru binele tuturor. Dar, în loc să fie fericit că se bucură de colaborarea unui om de valoare, azi când toți foștii notari de sat visează portofolii ministeriale (și alte portofolii, și mai mănoase) dl dr. Anghelescu, ministrul de Instrucție publică,

a găsit cu cale să-l trimeată în Basarabia, la Chișineu, după ce o serie întreagă de anchete răuvoitoare s'au terminat cu elogiul pentru revizorul urgisit.

Bineînțeles, dl Gh. Tulbure a demisionat, și a rămas să slujească pe aite căi cultura românească din Bihor. Iar în postul său va fi numit un cunoscut renegat, al cărui copii nu știu încă românește, și care, să fie liniștit, va sbura foarte curând de-acolo, de unde s'a cocoșat.

Adresăm însă, firește, sincerile noastre felicitări, pentru acest inteligent act, dlui dr. Anghelescu...

Tăcere... Ni se pare foarte amuzant chipul în care presa cunoscuților domni Iacob Rozenthal și Albert Honigman înțelege să se răsbune pentru toate frecuşurile suferite în paginile acestei reviste. O profundă și veninoasă tăcere inconjoară de pildă pe dl Octavian Goga ori decâteori reporterii *Adevărului* sau *Luptei*, în exercițiul funcțiunii lor, ar trebui să-i pomenească numele.

Iată de pildă, partidul poporului a ținut o mare întrunire la Caracal pentru a sărbători alegerea dlui Octavian Goga ca președinte al organizației județene din Romanai. Despre toate vorbește, *Adevărul* cu acest prilej, toate cuvântările le rezumează (cu foarte multă economie, dealtfel) toate informațiile le dă (cu foarte puțină bună

credință, de altminteri) numai despre dl Octavian Gogă nu pomenește nimic...

Foarte ingenios e dl Brauer; dar dumnealui nu vede că e complect ridicol cu această ilariantă conspirație a tăcerii? Exact deșteptăciunea struțului care, după cum se știe, când își bagă genialul său cap în nisip, i se pare că totul a dispărut din jurul lui; și, mai ales, prlmejdia care-l amenință!

Sărmana Ida. Dl Iacob Rozenhal, care ocolește cu atâta amabilă discreție activitatea politică a dlui Octavian Goga, e în schimb foarte nemulțumit de opera literară a acestuia, și-o spune cu glas tare (dar prin intermediul redactorilor săi) în *Adevărul literar*. Acum de curând, distinsul estetician dela taraba din strada Sărindar găsește supărătoare una din poeziile din trecut ale directorului „Țării Noastre“, în care e vorba de o oarecare Idă. Cerând dlui Octavian Goga deslușiri, am fost lămuriți cam așa:

— „Intr'un sat de pe Târnavă, nu din Polonia, am văzut odată această solitudine a unei fete de evreu, care în mijlocul veseliei țăranilor, într'o zi de Duminecă, neavând altceva de ispășit decât vina de a fi copila odiosului Barbă — putredă, cărciumarul din partea locului, a trezit în sufletul meu un sentiment viu de milă și compătimire. O, e foarte mult de atunci. Eram și eu abia un copilandru. Dela această fragedă vârstă însă, am putut face deosebirea între ovreiuil cinstit care suferă de pe urma unor condamnable prejudecăți, și acaparatorul scârbos dela taraba unei cărciume sau a unei gazete. Pe față o chema Ida. Avea ochii verzi și părul roșu. Culoarea lui și necesitatea rimei mi-au dat comparația fatală. Dar numai cetitorul meschin poate vedea aci cacofonia. Cetitorii onești și inteligenți au văzut simpatia mea pentru cei oropșiți. Am numeroase scrisori din partea

multor evrei cari mi-au mulțumit pentru aceste strofe, introduse de-atunci încoace în mai multe antologii evreiești. Vedeți deci, că am avut și unele satisfacții de pe urma cacofoniilor mele!“

Dela Mediaș la Frankfurt. Nu e nici o legătură între cunoscutul salam ce se fabrică în micul orașel din Târnavă-mare și excelenții cărnași cari poartă numele vechei cetăți germane. Alta este explicația acestui titlu. În ziarul „Frankfurter Zeitung“ a apărut deunăzi un articol al dlui Rudolf Brandsch, deputat în Camera dela București, și unul dintre conducătorii partidului național german din România. Fruntașul sas, pornind cu plângerile sale dela Mediaș la Frankfurt, critică în cuvinte aspre Constituția noastră actuală, oșândește cu multă delicatețe „balcanismul“ în mijlocul căruia i-a fost dat să trăiască, și se teme grozav de curentele reacționare care-i amenință, se vede, debila sa sănătate democrată. Povestește d. Rudolf Brandsch despre „nesocotirea drepturilor minorităților“, protestând împotriva nesocotirii condițiilor tratatului de pace, — și se știe câtă venerație e în Germania pentru stricta respectare a acestor condiții, — iar la urmă, ca să nu se uite, mai pomenește încă odată că unirea sașilor din Ardeal cu România nu s'a făcut decât „pe baza unor anumite asigurări“. Altminteri, cine se mai îndoiește? — sașii nu se uneau...

Nu vom trece pe dinaintea dlui Rudolf Brandsch motivele pentru cari minoritatea săsească are dreptul să fie mulțumită cu școalele, cu bisericile, cu așezămintele sale prospere, ocrotite de toată toleranța românească; îi putem da de data aceasta un singur sfat, să treacă dela Frankfurt în Ruhr și să prezinte acolo petiția sa primului general francez pe care l'o întâlni...

Competență. — Ne-am arătat aici, în multe rânduri, mirarea noastră profundă, și oarecare desgust se înțelege, pentru persistentul amestec, cu vreme și fără vreme, al unei bune părți din presa „independentă” dela București în treburile noastre din Ardeal. Oameni de curând sosiți din Galiția, unde aveau atât de puțin contact cu problemele naționale românești, intervin în rivalitățile politice dela noi, exprimă păreri în materie de deosebire confesională, jură pe hotărârile dela Alba-Iulia și se cred, de-a dreptul, urmașii tradiției gazetăriei transilvănene de pe vremea lui Gheorghe Bariț. Pe ei îi cheamă Paukerow, Braunstein sau Schulder, dar ei sunt cei mai îndârjiți apărători ai „intereselor ardelenesti.” Ei sunt mai greco-catolici decât mitropolitul dela Blaj, mai ortodocși decât consistorul din Sibiu și mai regionaliști decât redactorii dela „Patria”... Și totuși, habar n’au nici de viața, nici de trecutul, nici de oamenii Ardealului.

Ultima dovadă e mărunță, dar elocventă. *Dimineața*, care a comemorat și ea printr’un „creștin” oarecare aniversarea morței lui Șaguna, scrie că marele arhiepiscop s’a născut la... Rășinari. Simpaticele competențe nu știu despre originea macedo-română a mitropolitului Șaguna, nu știu că s’a născut la Mișcolț și cred că dacă acesta a fost înmormântat la Rășinari, tot acolo a văzut și lumina zilei.

Dimineața are însă, totuși, o compensație mângâitoare: la Rășinari s’a născut d. Octavian Goga.

Bibliografie: „*Cosinzeana*” nr. 13 din 10 Iulie, cu un frumos articol în memoria lui Șaguna, proză și versuri, între cari remarcăm drăguța poezioară de două strofe a Mariei Ciobanu, care așa se vede, ne face plăcerea să revină din când în când în câmpul poeziei.

„*Gazeta școlii*”. Revistă a corpului

didactic primar, apare în Craiova sub conducerea unui comitet. Nrile 6—7 au articole din domeniul învățământului și informații școlare.

„*Ramuri*” nr. 13 Craiova, sub direcția dlui Nicolae Iorga. Proză de N. Iorga și D. Călinescu, o năvelă de Gottfried Keller tradusă în românește de Virgil Tempeanu și versuri de C. Cristea, Eugeniu Victor, Maria A. Nour, Geoge Voevidca, Volbură Poiană, M. Candrea și Gh. V. Butnar.

„*Gemina*”, noua revistă timișoreană, vrea să fie un organ oficial al muzeului bănățean din Timișoara. Nrul 1 ne dă descrierea și istoricul aceluia muzeu, apoi raportul dlui dr. Röska despre săpăturile arheologice dela Periamoș. Săpăturile arheologice s’au făcut și în Cenad, la granița dinspre Jugolavia, despre cari scrie un bun articol dl G. P. Altcum aproape toate articolele au același iscălitură a dlui director regional George I. Postelnicu.

Afară de articole din domeniul arheologiei și numismaticei revista va mai publica și studii asupra folklorului, obiceiurilor, graiului și legendelor poporului nostru din Banat.

Așa, cum se prezintă numărul de față și cum se vor prezinta de sigur și cele viitoare, revista „*Gemina*” face foarte bune servicii. E un muzeu de bogății naționale, o icoană a trecutului și prezentului, de-accea o recomandăm cu toată căldura.

„*Democrația*”, revistă lunară, apare la București sub direcția unui comitet în frunte cu dl Al. Alimăneșteanu. Nrii 6—7 pe Iunie și Iulie, un număr dublu de 100 pagini, cuprind articole politice, sociale, militare și o bogată bibliografie. Articolul prim e scris de C. Bouglé, profesor al facultății de litere din Paris. Nu înțelegem, de ce nu se dă acest articol în traducere românească. Ori „*Democrația*” e scrisă numai pentru cei cari știu franțuzește ?